

REPUBLICA MOLDOVA – ONU: COLABORARE ÎN INTERES NAȚIONAL

Gheorghe CĂLDARE

Republica Moldova, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale

Doctor in istorie, conferențiar universitar

The present article is dedicated to the cooperation of Moldova with one of the international organizations of great influence of the world, namely the United Nations. There are reviewed briefly the main activities of the United Nations in the democratization of Moldovan society, such as human rights, promoting democracy, economic, social and cultural development, complying international law. It is also considered the cooperation with the Moldovan authorities with the UN structures based in Moldova. The end of the article contains necessary conclusions and certain recommendations are formulated.

Schimbările cardinale în sfera politică și social-economică după cel de-al doilea război mondial, au fost cauzate în mare măsură, de accelerarea dezvoltării tehnico-științifice, care a dat naștere necesității obiective de a unifica eforturile tuturor statelor pentru soluționarea problemelor globale. Datorită numărului în creștere a statelor, interconexiunii dintre problemele economice, politice și tehnice, contactelor din ce în ce mai frecvente dintre entitățile politice, s-a modificat considerabil structura societății internaționale. Toate acestea au condus, de asemenea, la schimbarea configurației diplomației așa cum existase timp de secole, și anume la apariția diplomației prin organizații internaționale. În prezent, organizațiile internaționale constituie o importantă componentă a relațiilor mondiale, fiind chemate să contribuie la dezvoltarea colaborării dintre state, la asigurarea păcii și securității în lume. Instituția organizațiilor internaționale a apărut în stadiul de maturizare a societăților, fiind o necesitate a vieții internaționale. Acest element, venit să întregască ansamblul mecanismelor prin care se realizează relațiile dintre state, decurge din principiul de solidaritate și cooperare între subiectele dreptului internațional.

Organizația Națiunilor Unite este în prezent cea mai importantă organizație internațională cu caracter universal (numără 193 de state). Fondată după cel de-al doilea război mondial OMU are misiunea de a asigura pacea și securitatea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea reciproc avantajoasă între state și respectarea dreptului internațional.

În articolul 1 al Cartei ONU se menționează că organizația a fost creată pentru “menținerea păcii și securității internaționale și, în acest scop, să ia

măsurile colective eficiente pentru prevenirea și eradicarea amenințărilor la adresa păcii și să faciliteze prin mijloace pașnice, în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, negocierile sau reglementarea pașnică a disputelor internaționale sau a situațiilor care ar putea duce la o încălcare a păcii”.

Obiectivele ONU:

I. Să mențină pacea și securitatea internațională și în acest scop: să ia măsuri colective eficiente pentru a preveni și a îndepărta amenințările la adresa păcii și pentru a suprima actele de agresiune și încălcare a păcii;

II. Să promoveze relații amicale între națiuni pe baza respectării principiului drepturilor egale și autodeterminării popoarelor și să ia măsurile necesare întăririi păcii universale;

III. Să promoveze cooperarea internațională în rezolvarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural și umanitar și în încurajarea respectului pentru drepturile omului, indiferent de rasă, sex, limbă sau religie;

IV. Să fie un centru pentru armonizarea tuturor acțiunilor întreprinse de națiuni în vederea atingerii acestor scopuri comune [1, p.248].

Între diplomația multilaterală și cea bilaterală există o serie de diferențe. Prima diferență se referă la baza de cunoștințe și informații care sunt necesare pentru un anumit tip de diplomație. În diplomația tradițională diplomatul care reprezintă țara sa în capitala unui stat trebuie să cunoască detaliat interesele naționale ale ambelor părți. El trebuie să știe în ce caz aceste interese coincid și în ce caz acestea diferă. Ei trebuie să cunoască și să înțeleagă sistemul politic și cultura politică a țării de reședință, să fie familiarizat cu elita țării.

Pentru a activa cu succes în domeniul diplomației multilaterale, trebuie ținut cont de părerea majorității participanților din alte țări și organizații internaționale. Problemele discutate la ședințele organizațiilor internaționale pot fi aceleași ca și în diplomația bilaterală, dar abordarea acestora de către participanți la forurile multilaterale are o tematică internațională mai amplă. Astfel, diplomații în cadrul acestui sistem specific al relațiilor internaționale trebuie să fie capabili de a se adapta la un mediu politic și cultural mai vast, să cunoască și să țină cont de interesele naționale ale unui număr mare de țări.

O altă diferență a activității diplomatice în cadrul diplomației multilaterale față de cea tradițională constă în faptul că primul este însoțit de permanente contacte personale cu un număr mare de persoane. Prin urmare, capacitatea de a întreține relații de colaborare cu colegii din alte țări, indiferent de convingerile lor politice, de a-i convinge asupra justetei argumentelor expuse privind interesele naționale ale propriei țări, sunt elemente deosebit de prețioase pentru a activa cu succes în cadrul forurilor internaționale [2, p.128-129].

Deci, principalul rol al organizațiilor internaționale este acela de a asigura cadrul și mijloacele cooperării între state, în domeniul de interes comun. Aceste

organizații se bazează pe principiul egalității și pe cel al cooperării voluntare. Ele sunt, astfel, o componentă majoră a vieții internaționale, fiind prezente în toate zonele globului și acționând în domenii foarte variate.

Organizația Națiunilor Unite este actualmente cea mai autoritară, dar și cea mai complexă organizație internațională. În termeni generali, Organizația Națiunilor Unite poate fi definită ca o organizație cu vocație universală, atât în ceea ce privește entitățile sale - state suverane - cât și domeniile în care se implică, scopul său principal fiind menținerea păcii și securității internaționale. ONU nu este o organizație supranațională, nu are competențele unui guvern mondial, ci reprezintă o organizație de state suverane, funcționând ca un centru în care să se armonizeze eforturile națiunilor către atingerea unor scopuri și obiective comune [3, p.5].

ONU a fost creată în 1945, după cel de-al doilea război mondial, cu scopul de a asigura pacea și securitatea la nivel internațional, dezvoltării relațiilor interstatale, promovării progresului social și a drepturilor omului. Această organizație cuprinde o serie de agenții specializate și programe, agențiile fiind organizații separate, iar programele și instituțiile fiind create de Adunarea Generală pentru a activa în anumite domenii.

Este bine cunoscută activitatea notabilă a ONU în problemele vitale și de menținere a păcii, care ar putea fi exemplificată prin procesul decolonizării și sprijinul acordat statelor în curs de dezvoltare prin intermediul programelor de asistență, cum a devenit ulterior și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Primul proces menționat a transformat radical harta lumii, dând naștere noilor state, care au reușit să obțină și să-și proclame independența cu ajutorul ONU. În ceea ce privește al doilea aspect, adică asistența oferită statelor tinere, ea este mai considerabilă, deoarece nu este suficient a oferi doar independență unui stat care a fost legat totalmente de metropolă, ci este mult mai important de a-l ajuta să-și păstreze și consolideze această libertate.

Republica Moldova, urmare a solicitării cuprinsă în actul de independență și al dreptului său fundamental de a face parte din comunitatea internațională, la scurt timp de la adoptarea Declarației de Independență, a devenit, la 2 martie 1992 membru ONU, beneficiind astfel de un cadru internațional propice pentru consolidarea suveranității și integrității sale, al afirmării și întăririi statalității. Ca stat membru al ONU, Republica Moldova a ales să meargă alături de celelalte state pe calea armonizării eforturilor națiunilor către atingerea scopurilor comune de asigurare a păcii și securității și de realizare a cooperării internaționale în domeniile economic, social, cultural, umanitar și respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți cetățenii. Țara noastră, de asemenea, s-a angajat să susțină eforturile programelor de asistență, în abordarea și soluționarea problemelor stringente cu care se confruntă lumea, contribuind la afirmarea sa pe arena internațională și la consolidarea

independenței și suveranității proprii. Însă acest eveniment a coincis cu declanșarea conflictului armat de pe Nistru, astfel încât aderarea noastră la ONU în calitate de stat independent și suveran a însemnat de fapt recunoașterea integrității teritoriale a Republicii Moldova, în limitele hotarelor existente, și luarea ei sub ocrotirea organismelor internaționale.

Aderarea Republicii Moldova la ONU, în 1992, a fost un eveniment epocal pentru istoria țării noastre. Acest fapt poate fi plasat pe locul al doilea, după declararea independenței Republicii Moldova, pe scara de importanță a evenimentelor prin care a trecut statul nostru. Momentul de admitere a Republicii Moldova în cadrul ONU a declanșat procesul masiv de recunoaștere politică a statalității Republicii Moldova. Dacă până la momentul acceptării în cadrul ONU, Republica Moldova fusese recunoscută pe linie bilaterală de un număr restrâns de state, în scurt timp Moldova a stabilit relații diplomatice cu majoritatea statelor lumii.

O altă consecință importantă a aditerii Republicii Moldova la ONU a însemnat obținerea automată a statutului de membru în cadrul unei serii de agenții specializate ale ONU. Acest fapt a permis țării noastre să participe la dezbaterile internaționale a unor probleme de importanță majoră pentru a obține asistență economică în vederea reformării economiei, dar și a societății noastre.

Fiind cel mai important forum de dezbatere a problemelor globale, precum și având un mandat universal, ONU reprezintă fundamentul politicii externe a Republicii Moldova. Din această perspectivă, Republica Moldova acordă o importanță deosebită rolului pe care ONU îl joacă în domenii precum menținerea păcii și securității internaționale, promovarea democrației și a drepturilor omului, dezvoltarea economică și socială, respectarea principiului dreptului internațional.

În Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova, aprobat la 20 ianuarie 2016, se indică despre necesitatea consolidării relațiilor și participarea consecventă în activitatea organizațiilor internaționale, în particular ONU, pentru promovarea intereselor și priorităților naționale, îmbunătățirea imaginii și sporirea credibilității Republicii Moldova în cadrul acestora și pe arena internațională, precum și asigurarea sprijinului necesar în realizarea obiectivelor strategice de modernizare și integrare europeană a țării [4]. Deci, Republica Moldova și-a fixat ca obiectiv cooperarea cu organizațiile internaționale, în general, și cu ONU, în special, deoarece aceasta este importantă pentru Republica Moldova, având implicații în majoritatea domeniilor strategice de interes național. Astfel, activitatea Republicii Moldova la cadrul ONU oferă posibilitatea de a dezvolta relațiile multilaterale și cele bilaterale, consolidându-și locul și rolul său în aceste prestigios for international.

Un pol important în promovarea intereselor și priorităților naționale în cadrul ONU îl au misiunile țării noastre acreditate pe lângă Organizație și

oficiile sale la New York, Geneva, Viena, Paris și Roma, unde își au sediul mai multe agenții, fonduri și programe care sunt specializate în derularea unor activități importante pentru realizarea obiectivelor fixate în documentele statutare ale ONU. De aceea, imediat după aderarea Republicii Moldova la familia ONU, circa 20 dintre acestea și-au deschis reprezentanțele lor în țara noastră, pentru a promova activități de susținere a democrației, buneii guvernări, prosperității, drepturile omului și edificării unui stat modern și european. Printre acestea se numără Programul ONU pentru Dezvoltare (UNDP), Fondul ONU pentru Copii (UNICEF), Fondul ONU pentru Populație (UNFPA), Organizația Mondială a Sănătății (WHO), Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO), Banca Mondială (BM), Fondul Monetar Internațional (FMI) etc.

După aderare, Republica Moldova a devenit membru și participă activ la diferite organisme specializate ale organizației, cum ar fi Comitetul special pentru Operațiuni de Menținere a Păcii (încetând cu anul 2000), în Consiliul Economic și Social participă la o serie de comisii (printre care Comisia pentru Dezvoltare Socială), Comitetul pentru Programe și Coordonare, Comitetul de Administrare pentru mediul înconjurător etc. De asemenea, delegațiile Republicii Moldova participă la numeroase conferințe și congrese organizate de către ONU, printre care: Conferința mondială pentru Mediul Înconjurător, Conferința mondială pentru Drepturile Omului, Conferința mondială pentru Populație și Dezvoltare, Conferința mondială asupra condiției femeii, și altele. Totodată, Republica Moldova a devenit parte la peste 280 de acorduri internaționale și convenții ale ONU și s-a asociat la peste 1.000 de discursuri, poziții și explicații de vot comune ale ONU, printre care: Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966, Convenția asupra drepturilor femeii din 1952, Convenția asupra abolirii muncii forțate din 1957, Convenția Internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială din 1965 etc. [1, p.253-255].

O activitate destul de amplă desfășoară și reprezentanța permanentă a Republicii Moldova la Geneva, unde sunt dislocate un șir de birouri importante ale Națiunilor Unite: Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, Oficiul ONU pentru Dezarmare, Înalțul Comisariat al ONU pentru Refugiați, Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională a Sănătății și altele. De-a lungul anilor, Republica Moldova a sprijinit constant diverse inițiative ale ONU în domeniul păcii, securității internaționale și dezarmării, promovând cu insistență asigurarea intereselor sale naționale. Nu mai puțin importante sunt și activitățile desfășurate de ambasadele Republicii Moldova acreditate prin cumul la agențiile ONU de la Viena (Agenția Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității, Agenția Internațională pentru Energia Atomică, Comisia ONU pentru Interzicerea Totală a Testelor Nucleare etc.), Paris – Organizația Națiunilor

Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), și Roma – Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) și Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii (IFAD) [5].

Colaborarea Republicii Moldova cu ONU, în prezent este destul de amplă, pe parcursul anilor PNUD a finanțat în țara noastră peste 70 de programe de dezvoltare în cele mai diverse domenii. Astfel, în 2012 Guvernul Republicii Moldova a semnat cu Coordonatorul Rezident al ONU Planul de Acțiuni al Cadrului de Parteneriat Națiunile Unite – Republica Moldova, intitulat ”Spre Unitate și Acțiune”, în valoare de circa 218 milioane dolari pentru anii 2013-2017, cifră care aproape egalează suma de 280 milioane de dolari - valoarea proiectelor implementate de ONU în perioada anilor 1992-2012. Astfel, 61,9 mil. dolari urmau să fie direcționați spre reforma sectorului justiției și a drepturilor omului, 123,2 mil. dolari - spre implementarea unor programe în domeniul reducerii sărăciei și îmbunătățirii accesului la educație incluzivă, servicii calitative de sănătate și protecție socială și, respectiv, 32,2 mil. dolari - pentru proiecte ce țin de mediul înconjurător, schimbările climatice și gestionarea riscurilor dezastrelor. În acest context se va conlucra cu partenerii naționali pentru a asigura populația cu o viață mai bună și pentru a ajuta Republica Moldova să-și atingă scopurile sale în procesul de modernizare a societății [6, p.2].

Republica Moldova, în plan internațional, a desfășurat și anumite activități pentru realizarea angajamentelor asumate la admiterea sa în ONU. La acestea se referă participarea țării noastre la operațiuni de gestionare a crizelor, în baza temeiului juridic internațional, care este cartea ONU. Începând cu 2003, militarii Armatei Naționale au participat nemijlocit la operațiile de menținere a păcii dirijate de către ONU: în Coasta de Fildeș - 43 de militari, în Liberia - 29, în Sudan - 13, în Sudanul de Sud - 19, în Republica Central Africană - 10, în Kosovo - 4, în Georgia - 2 (în total 119 militari moldoveni) [1, p.261].

În vederea pregătirii participării eficiente la acest gen de activități, au fost elaborate documentele doctrinare respective, în baza standartelor ONU, precum și instruirea unor subunități speciale din cadrul Ministerului Apărării pentru participarea la operațiuni internaționale de pacificare (Batalionul 22 “Căști Albastre”). În acest sens trebuie menționată participarea Republicii Moldova la operațiuni post-conflict din Irak în perioada 2003-2008 cu un efectiv total de 107 militari, constituit din ofițeri de stat major, infanteriști și geniști. Tot la acest capitol poate fi trecută și participarea Forțelor Armate ale Moldovei la misiunea ONU din Afganistan, sau mai recent, alăturarea, începând cu 2014, a unui contingent de 41 de militari moldoveni din Batalionul 22 de menținere a păcii la misiunea internațională KFOR, în Kosovo. Astfel, Republica Moldova, prin participarea la operațiunile internaționale de pacificare, desfășurate sub egida ONU, devine nu doar un consumator de securitate, dar și un furnizor de

securitate, contribuind la menținerea păcii și stabilității în diferite regiuni ale lumii [7, p.4].

Una din cele mai complicate probleme pe care le-a moștenit Republica Moldova din perioada sovietică este conflictul transnistrean. Convenția moldo-rusă din 21 iulie 1992, deși a pus capăt confruntărilor armate de pe Nistru, nu a condus la reglementarea definitivă a conflictului. Pe parcursul anilor, autoritățile de la Chișinău au depus eforturi susținute în vederea evacuării trupelor și a armamentului rusesc din raioanele de est ale țării, dar și pentru elaborarea unui statut juridic special pentru regiunea transnistreană, cu respectarea suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova. Însă autoritățile de la Moscova, sub diferite motive, se eschivează de la îndeplinirea obligațiilor sale asumate la Summit-ul OSCE din 1999 de la Istanbul, care prevedea încheierea acestui proces către sfârșitul anului 2002. În situația creată, Republica Moldova a decis să apeleze la ONU, pentru ca acest for internațional prestigios să sprijine țara noastră în problemă dată, fapt ce va contribui substanțial la reglementarea definitivă a conflictului.

Această inițiativă a fost formulată în mod expres de prim-ministrul Republicii Moldova, P.Filip, în discursul rostit de la tribuna Adunării Generale a ONU, la 22 septembrie 2017. Adunarea Generală a ONU a votat, la 22 iunie 2018, proiectul de rezoluție propus de Republica Moldova privind retragerea trupelor ruse de pe teritoriul țării noastre. Documentul înaintat de Republica Moldova a avut drept susținători Canada, Republica Cehă, Georgia, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, România, Marea Britanie și Ucraina, a fost votat de 64 de state, pe când "contra" s-au expus doar 15 state. Prezentînd proiectul rezoluției de la tribuna ONU, Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, T.Ulianovschi, a menționat că acesta nu trebuie calificat drept un gest neprietenesc față de altă țară, deoarece prezența continuă a trupelor rusești și a armamentului pe teritoriul Republicii Moldova fără acordul său nu este doar incompatibilă cu independența, suveranitatea, integritatea teritorială și neutralitatea sa permanentă, ci și cu dreptul internațional și cu prevederile Cartei ONU [8].

Prim-ministrul Republicii Moldova P.Filip, participând la lucrările acestui prestigios for internațional, a menționat că prin adoptarea acestei rezoluții, Adunarea Generală a ONU a declarat, fără ocolișuri, incompatibilitatea cu normele de drept internațional și cu Carta ONU a condiționalității politice care stă la baza refuzului continuu al Federației Ruse de a-și retrage forțele militare și armamentul de pe teritoriul Republicii Moldova. Adunarea Generală a mai declarat, fără echivocuri, că neconformarea Federației Ruse cu normele de drept internațional și cu Carta ONU a condus la violarea fățișă a suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova și, în consecință, ea trebuie să-și retragă necondiționat, complet și fără întârziere

armamentul și forțele sale militare. Rezoluția a reprezentat un prim și important document de referință al ONU menit să consolideze sprijinul organizației pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova [9]. Astfel, Organizația Națiunilor Unite, prin adoptarea acestei rezoluții, sprijină țara noastră în consolidarea integrității sale teritoriale.

După cum am constatat, Republica Moldova acordă o importanță aparte colaborării cu ONU, deoarece această organizație cu caracter universal joacă un rol deosebit de important în menținerea păcii și securității internaționale, promovarea democrației și a drepturilor omului, dezvoltarea economică și socială, respectarea principiilor dreptului internațional etc. Totodată, pentru sporirea eficienței în colaborarea Republicii Moldova cu ONU este nevoie nu doar de diplomați cu pregătire generală, ci și de specialiști în domenii concrete, cum ar fi economiști, juriști, experți care să cunoască detaliat specificul activității agențiilor specializate ale ONU. Totodată, avînd în vedere axarea diplomației multilaterale, în principal pe negocieri, diplomații Republicii Moldova care activează în reprezentanțele permanente ale Republicii Moldova pe lângă oficiile ONU, trebuie să posedă arta negocierilor.

Bibliografie

1. Cebotari S., Căldare Gh. Politica externă a Republicii Moldova. Note de curs. - Chișinău, 2018, CEP USM, 368 p.
2. Teosa V., Vasilescu Gr., Ciobu E. (Coord.) Serviciul diplomatic: teorie și practică. Suport de curs. - Chișinău, 2011, CEP USM, 390 p.
3. Carta Națiunilor Unite, semnată la San Francisco la 26 iunie 1945, în vigoare pentru Republica Moldova din 02.03.1992. // *Tratate Internaționale la care Republica Moldova este parte.* - Chișinău: Moldpres, V.26, 2001.
4. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2016-2018. https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/guvernul_republicii_moldova_-_programul_de_activitate_al_guvernului_republicii_moldova_2016-2018.pdf, (vizitat la 20.01.2016).
5. Căldare Gh., Velicico S. Republica Moldova – ONU: 20 de ani de colaborare. // *MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*, Nr. 3 (LVIII), 2012, p.152-162
6. Berbeca V. Realizări și oportunități de cooperare între ONU și Republica Moldova. // *Buletin de politică externă a Moldovei*. Nr.63, 2013.
7. NATO - Republica Moldova: un dialog constructiv. - Chișinău, CID NATO, 2015.
8. Adunarea Generală a ONU a VOTAT proiectul de rezoluție privind retragerea trupelor ruse de pe teritoriul Republicii Moldova.

- <http://www.mfa.gov.md/comunicate-presa-md/512679/> (vizitat la 22.06.2018).
9. Discursul Premierului P.Filip, rostit în cadrul sesiunii a 73-a a ONU de la New York. <https://gov.md/ro/content/discursul-premierului-pavel-filip-rostit-cadrul-sesiunii-73-adunarii-generale-onu-de-la-new> (vizitat la 28.09.2018).

17.04.2019